

Για την πολιτική των λέξεων, των ονομάτων και των μεταφράσεων

Οι λέξεις, ως γνωστόν, κάνουν πράγματα. Η γλώσσα βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με τον κόσμο • το όνομα ή τα ονόματα που χρησιμοποιώ για να προσδιορίσω τον εαυτό μου ή/και τους/τις άλλους/άλλες χαρακτηρίζονται από ένα βάρος οντολογικό. Η κουλτούρα της πολιτικής γύρω από τα ζητήματα του φύλου και της σεξουαλικότητας, που παράγουν οι κοινότητες των απανταχού αλλόκοτων, συνδέεται έντονα με τις δυναμικές του γραπτού και προφορικού λόγου. Έχουμε μια σχέση αγάπης-μίσους με τη γλώσσα. Κάποιες φορές –τις πιο πολλές;- η γλώσσα και τα ονόματα είναι εργαλεία κακοποίησης, είναι αυτά που μάθαμε ότι είμαστε πριν καν εμείς το αποφασίσουμε για τον εαυτό μας και κουβαλάνε βάρος, ενοχή, στίγμα, βία. Ταυτόχρονα όμως η γλώσσα είναι ένα από τα εργαλεία που θα χρησιμοποιήσουμε ως μέσο ρήξης, απελευθέρωσης, αντίστασης και ενίοτε επίθεσης προς την κυριαρχία της γλωσσικής, και όχι μόνο, νόρμας. Οι λέξεις κονφορμίζουν και οι λέξεις σπάνε τα όρια. Αστυνομεύουν αλλά και παράγουν δυνατότητες. Πληγώνουν αλλά και γεμίζουν χαρά.

Για αυτό το τριήμερο έπρεπε να στίψουμε τα κεφάλια μας για να μεταφράσουμε μια σειρά από όρους και ονόματα που μέσα από τις εικόνες των φιλμ που θα δείξουμε μας φέρνουν σε επαφή με τα κινήματα, τις κοινότητες και τις πολιτικές αντιλήψεις και πραγματικότητες που παράγονται αλλού. Η κύρια γλώσσα αυτής της άλλης πραγματικότητας συχνά εμφανίζεται να είναι η αγγλική και πολλά πράγματα πλέον περνάνε στον προφορικό λόγο αμετάφραστα. Παρόλα αυτά θεωρούμε ότι υπάρχει πολιτικό πρόβλημα όταν πολλές λέξεις δεν μεταφράζονται ή αποδίδονται χωρίς να έχουν κάποια σημασία στη μητρική μας γλώσσα. Ταυτόχρονα, πολλές από τις σημασίες που κουβαλούν αυτά τα ονόματα είναι άγνωστες αυτές καθ' εαυτές, οπότε συχνά δεν υπάρχει και σε τι να μεταφράσεις, καθώς αυτό που σημαίνουν οι αγγλικοί όροι δεν είναι διανοήσιμο στη δική μας πραγματικότητα, ή αλλιώς, μπορεί για εμάς να υπάρχει, χωρίς όνομα όμως.

Για παράδειγμα: στο πρόγραμμα του φεστιβάλ, σε άπταιστη ελληνική γράφουμε ότι έχουμε ένα εργαστήριο για “ανθρώπους με μουνιά” και αυτό ξενίζει οποιονδήποτε δεν έχει στο μυαλό του ότι, πράγματι, υπάρχει αναγκαιότητα για αυτή την έκφραση, αφού υπάρχουν άνθρωποι που ταυτίζουν το φύλο τους με μια ορισμένη αρσενικότητα και αρρενωπές επιτελέσεις ενώ το βιολογικό τους φύλο είναι το θηλυκό- ή άνθρωποι

που δεν αναγνωρίζουν για τον εαυτό τους κανένα φύλο ασχέτως της βιολογίας τους- ή άλλοι και άλλες που κινούνται σε ένα συνεχές των φύλων- και όλοι αυτοί και αυτές ή αυτά έχουν ένα σώμα που κουβαλάει ένα μουνί. Οι “άνθρωποι ή τα άτομα με μουνιά” είναι για εμάς μια απαραίτητη διευκρίνηση αλλά ξέρουμε ότι για πολλούς ομιλητές της ελληνικής αυτή η έκφραση δεν αντιστοιχεί σε καμιά πραγματικότητα. Άνθρωποι με μουνιά, δηλαδή γυναίκες, μπορεί να σκεφτεί κάποια. Όχι μόνο, θα απαντούσαμε εμείς. Μιλάμε την “ίδια” γλώσσα αλλά δεν καταλαβαίνομαστε απαραίτητα.

Αυτή η παρένθεση είναι ίσως σημαντική για να γίνει κατανοητό το θέμα των μεταφράσεων και για να πούμε ότι μεγάλο κομμάτι της κουίρ πολιτικής γυρνάει γύρω από την προσπάθεια να φτιάξεις τη δική σου γλώσσα, να επανακαταλάβεις αυτή που έμαθες, να αλλάξεις τις σημασίες της, να αντιστρέψεις τα κακοποιητικά νοήματα, να εφεύρεις κι άλλες λέξεις κι άλλα ονόματα, να δημιουργήσεις το χώρο για να μπορούν οι άνθρωποι να μιλάνε για τον εαυτό τους πέρα από τις κανονιστικές και πειθαρχικές γλωσσικές συμβάσεις που καθρεφτίζουν τον κυρίαρχο ετεροσεξισμό, μισογυνισμό, ρατσισμό και πάει λέγοντας.

Οι αντιρρησίες συνείδησης του διχοτομικού συστήματος των φύλων και της σεξουαλικής κανονικότητας έχουν χαρακτηριστεί από τη σύνδεσή τους με τα ονόματα που εφήυραν για αυτούς κι αυτές οι λόγοι της ιατρικής επιστήμης και του δικαίου κατά τη νεωτερικότητα. Συχνά με στόχο να “βοηθήσουν” την κατάσταση αυτών των υποκειμένων, άλλοτε απλώς συμμετέχοντας στο εξουσιαστικό παιχνίδι της ονοματολογίας παθολογιών και “ανωμαλιών”, οι επιστήμονες έχουν πολλές φορές δημιουργήσει τα ονόματα που χρησιμοποιούμε για να μιλήσουμε για τις εαυτές μας. Έτσι πολλοί ιατρικοί όροι έχουν γίνει η πλατφόρμα των διεκδικήσεων κατά το παρελθόν και μας έχουν πάει όπου μπορούσαν, ή έχουν υπάρξει οι “καθώς πρέπει” λέξεις τις οποίες πολλοί και πολλές έχουμε χρησιμοποιήσει για να ανακουφιστούμε από το στίγμα και την ενοχή.

Ταυτόχρονα μια άλλη, ενδεχομένως ριζοσπαστικότερη, κίνηση έχει γίνει μέσω της προσπάθειας να επανανοηματοδοτηθούν οι λέξεις του “λαού” που μας αφορούν, δηλαδή οι λέξεις μιας ηγεμονικής (υποτιθέμενης) πλειοψηφίας που φυλάει με νύχια και με δόντια τους όρους αναπαραγωγής του συστήματος. Λέξεις όπως: πούστης, πλακομούνα, (παλιο)λεσβία, ανώμαλη/ος/ο, σερνικοθήλυκο, αδερφή, νταλικά και ένα

κάρο άλλες, προσπαθούν να δημιουργήσουν τα όρια μέσα στα οποία οι επιθυμίες μας θα υπάρχουν ως στιγματισμένες και κακοποιημένες, ως τιμωρίες, παραδείγματα προς αποφυγή. Η στρατηγική της απο-δαιμονοποίησης αυτών των ονομάτων έχει υπάρξει ιδιαίτερος αποτελεσματική στον αγώνα ενάντια στην κυριαρχία. Παίρνουμε τις λέξεις αυτές και τις χρησιμοποιούμε για να αυτοπροσδιοριστούμε, δηλώνοντας ότι είμαστε εδώ και ότι τα ονόματα για τις επιθυμίες και τα φύλα μας, δεν μας τρομάζουν. Λυγίζουμε τις σημασίες και τις κάνουμε δικές μας αντί να ψάχνουμε για ασπίδες ανάμεσα στους όρους του, δήθεν ουδέτερου, ιατροκοποιημένου λόγου-αγκαλιάζουμε όλα αυτά τα ονόματα και τα χρησιμοποιούμε επινοώντας ταυτόχρονα καινούρια ονόματα, νέες σημασίες.

Παρακάτω θα βρείτε μια λίστα με τις μεταφραστικές μας επιλογές και σίγουρα κάποιες και κάποιιοι θα γνωρίζετε τις σημασίες που κουβαλούν αυτοί οι όροι. Κάποιοι από αυτούς τους όρους αφορούν σε μια σειρά από λέξεις που πρωτοπαράχθηκαν στα εργαστήρια του επιστημονικού λόγου και αυτή τη στιγμή χρησιμοποιούνται ευρέως. Θεωρούμε ότι ορισμένοι έχουν ήδη περάσει στην ελληνική γλώσσα και ότι η απλή μεταγραφή τους με ελληνικούς χαρακτήρες είναι αρκετή. Τέτοιοι όροι είναι το γκέι, το τρανς, το τρανσέξουαλ, το στρέιτ. Σχετικά με τον όρο τρανσέξουαλ, παρόλο που πρόσφατα προτάθηκε να μεταφραστεί ως "διαφυλικός/ή/ο" εμείς θεωρούμε ότι θα ήταν καλύτερο να μείνει ως έχει αυτή τη στιγμή στα ελληνικά με τη ζωντανή του χρήση, αφού πάρα πολλές και πολλοί χρησιμοποιούν το όνομα τρανσέξουαλ για τον εαυτό τους. Ταυτόχρονα ο όρος διαφυλικός/η/ο μας φαίνεται καταλληλότερος για να μεταφράσει τον αγγλικό όρο intersex, δηλαδή τον όρο που χρησιμοποιείται για τους ανθρώπους που η βιολογία τους δεν χωράει στη συμβατική, διπολική εννοιολόγηση του αρσενικού και του θηλυκού όπως αυτά διακρίνονται με κριτήριο μια υποτιθέμενη σαφήνεια του βιολογικού αναπαραγωγικού μας συστήματος. Στη λίστα θα βρείτε επίσης και μια σειρά όρων που έχουν επινοηθεί από τις κοινότητες των δρώντων υποκειμένων στην προσπάθειά τους να μιλήσουν με νέους τρόπους για την εμπειρία του φύλου ή/και της σεξουαλικότητας. Σε μία περιπτώση διαλέξαμε να αφήσουμε αμετάφραστη την αγγλική λέξη (βλ. genderqueer).

Σκεφτήκαμε εάν θα είχε νόημα να σας δώσουμε μία λίστα με ορισμούς... Όπως είπαμε και παραπάνω, ξέρουμε ότι για πολλά από αυτά τα ονόματα/λέξεις και όρους το πρόβλημα δεν είναι το πώς θα τα πούμε στα ελληνικά αλλά βασικά το τι σημαίνουν, τι περιγράφουν, ποια εμπειρία προσπαθούν να αποδώσουν. Αποφασίσαμε ότι

όσοι και όσες ανήκετε σε αυτή την ομάδα που για πρώτη φορά έρχεται σε επαφή με αυτές τις λέξεις και τις σημασίες τους, θα ήταν προτιμότερο αντί να πάρετε στα χέρια σας μια λίστα ορισμών:

- να ακούσετε και να δείτε προσεκτικά τα φιλμ προσπαθώντας να αντιληφθείτε το περιεχόμενο και το νόημα αυτών των λέξεων έτσι όπως χρησιμοποιούνται από τους ανθρώπους για να προσδιορίσουν την εμπειρία τους και τις ταυτότητές τους. Ίσως τελικά να μην έχει τόση σημασία το πώς θα μεταφράσεις το transgender στα ελληνικά (που, παρεμπιπτόντως το μεταφράζεις ως διεμφυλικός/η) αλλά το τι λέει και πώς βιώνει τον κόσμο ένας/μία διεμφυλικός/ή.
- να ρωτήσετε -ας ενισχύσουμε τη μεταξύ μας ζωντανή επαφή (και επικοινωνία), ας της δώσουμε το πλεονέκτημα αυτές τις τρεις ημέρες. Παρακαλούμε λοιπόν θερμά: για τις απορίες σχετικά με τα ονόματα και τις σημασίες τους, ρωτήστε το διπλανό σας ή τη διπλανή σας κι αν δεν ξέρει ούτε αυτός, ξαναδοκιμάστε ρωτώντας κάποια άλλη- ρωτήστε εμάς- ρωτήστε γενικώς την ομήγυρη- πάντως ρωτήστε. Δεν πειράζει να μην ξέρουμε και να ρωτάμε με κίνητρο να μάθουμε και να καταλάβουμε. Δεν πειράζει να αισθανόμαστε αμηχανία απέναντι σε ονόματα που δεν αντιστοιχούν σε καμιά πραγματικότητα στο κεφάλι μας. Είμαστε εδώ ακριβώς για αυτό: για να γνωρίσουμε και να δημιουργήσουμε μαζί αυτές τις νέες δυνατότητες, να εξερευνήσουμε τον πλούτο της εμπειρίας μας διευρύνοντας ενδεχομένως έτσι και τα όρια της πραγματικότητας.

Transexual = Τρανσέξουαλ
Transgender = Διεμφυλικός
Intersex = Διαφυλικός
Intergender = Ανάμεσα-στα-φύλα
FTU = από Θηλυκό προς Απροσδιόριστο
Androgynous = Ανδρόγυνο
Drag King = Ντραγκ Κινγκ
Drag Queen = Ντραγκ Κουίν
Queer = Κουίρ
Dyke = Λεσβία
Genderqueer = Genderqueer
Femme = Φαμ
Butch = Μπουτς
Straight = Στρέιτ
Camp = Ξεφωνημένος/η/ο
FTM = από Θηλυκό προς Αρσενικό
MTF = από Αρσενικό προς Θηλυκό

με εκτίμηση
η συνέλευση του

What Queer Fest?